

ПЕРЕКЛАД ЯК ЗБРОЯ: ВПЛИВ МОВНИХ МАНІПУЛЯЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

*Маришук Вікторія,
магістрантка кафедри англійської філології
та світової літератури імені професора Олега Мішукова
Херсонського державного університету
maryshchuk.vi@gmail.com*

Значення досліджуваної теми є надзвичайно важливим у сучасному світі, де інформаційна війна та маніпуляції стають частиною повсякденного медіапростору. Завдяки перекладу й мовним прийомам можна не тільки передавати зміст, а й змінювати тональність та смислові акценти, впливаючи на сприйняття подій і формуючи певні суспільні настрої. Усвідомлення того, як за допомогою мовних маніпуляцій можна контролювати громадську думку, стає необхідним для захисту від інформаційного впливу та підтримки неупередженості в інтерпретації подій.

Переклад як засіб інформаційного впливу та маніпуляцій у сучасному світі набуває надзвичайного значення, особливо в умовах глобалізованого суспільства, де інформаційні потоки охоплюють різні культурні та мовні простори. Окрім передачі смислової суті, переклад має потужний вплив на сприйняття інформації, формуючи або підсилюючи громадську думку у певному напрямку [4, с. 122]. Цей вплив відбувається як на рівні вибору лексики й стилю, так і на рівні відбору чи ігнорування певних елементів тексту, що може суттєво змінювати тональність повідомлення. Таким чином, переклад стає не тільки засобом комунікації, а й інструментом маніпуляції свідомістю аудиторії.

Вплив мовних маніпуляцій через переклад особливо помітний у політичній та соціальній сферах. Наприклад, під час конфліктів або кризових ситуацій перекладачі можуть свідомо чи несвідомо використовувати емоційно забарвлені слова, що створюють певний настрій або викликають конкретні асоціації у читачів. Таким чином, нейтральна або негативна інформація може подаватися у позитивному світлі, й навпаки. За допомогою таких маніпуляцій можливо формувати образи «друзів» і «ворогів», підкреслювати одну сторону конфлікту та знецінювати іншу, що безпосередньо впливає на громадську думку та рівень підтримки певних ідей у суспільстві.

Наприклад, на початку лютого 2022 року Washington Post опублікував статтю з прогнозом подальших дій росії щодо України: «Russia is close to completing preparations for what appears to be a large-scale invasion of Ukraine that could leave up to 50,000 civilians killed or wounded, decapitate the government in Kyiv within two days, and launch a humanitarian crisis with up to 5 million refugees fleeing the resulting chaos, according to updated U.S. military and intelligence assessments briefed to lawmakers and European partners over the past several days» [5].

Пізніше на російському порталі ВВС було розміщено переклад цієї статті, що зберігає елемент прогнозу: «В субботу газеты New York Times и Washington Post, также ссылаясь на анонимных американских чиновников, дали прогноз, согласно которому полномасштабное вторжение может привести к быстрому захвату Киева и к большим жертвам – до 50 тысяч человек» [5].

В англomовному варіанті згадується про оцінку дій росії як «close to completing preparations for» до масштабного вторгнення. Цей акцент підсилює загрозу та наголошує на неминучості дій. У російському перекладі використано слово «может привести» (може призвести), що пом'якшує категоричність твердження та створює відчуття меншої визначеності. В англійському тексті згадується кілька аспектів катастрофічного впливу вторгнення, включно з гуманітарною кризою, до 5 мільйонів біженців та потенційним знищенням уряду України за два дні. У російській версії значна частина цих деталей опущена, зосереджуючись лише на «быстрому захвату Киева» та «к большим жертвам». Оригінал створює наратив про безпосередню загрозу, плановість дій росії, катастрофічні наслідки для цивільного населення та глобальну гуманітарну кризу. Переклад пом'якшує ці наративи, створюючи образ можливого, але не обов'язково неминучого сценарію. Опущені деталі щодо уряду та масштабності гуманітарної кризи сприяють зменшенню психологічного впливу на читача.

Інший яскравий приклад передбачення наводиться в статті The New York Times: «Some administration officials believe that Mr. Putin...may see his chance to reconstitute pieces of the old Soviet Union, they fear, at a moment when Germany is changing leadership and France is facing an election» [6]. Український переклад цієї статті, опублікований на інфопорталі ТСН, також зберігає даний модальний елемент: «В Адміністрації Байдена вважають, що Путін хоче відновити СРСР хоча б частково через сприятливі умови на міжнародній арені» [2].

В англійському варіанті використано модальний елемент may see («може бачити»), що підкреслює припущення, тобто гіпотетичний характер дії. У перекладі використано твердження «хоче», яке значно посилює категоричність висловлювання. Це змінює тон повідомлення від припущення до заяви про наміри, що може сприйматися як більш тривожне й однозначне твердження.

Оригінал створює наратив, де припущення базуються на зовнішніх політичних умовах, наголошуючи на невизначеності та умовності дій Путіна. Переклад формує більш категоричний наратив про пряме бажання Путіна відновити СРСР, тим самим емоційно загострюючи питання і сприяючи формуванню сприйняття його дій як неминучих і загрозливих.

Окрім вибору лексики, маніпуляції можуть проявлятися у зміні стилю та форми подачі інформації. Наприклад, у новинах про певні події журналісти та перекладачі можуть застосовувати різні прийоми, щоб створити певний наратив. Це може включати підсилення чи зменшення деталей, використання специфічних стилістичних засобів або уникнення конкретних фраз, які можуть викликати негативні емоції. Такі мовні маніпуляції здатні створювати ілюзію об'єктивності при фактичному викривленні дійсності. Подібні стратегії в

перекладі можуть впливати на аудиторію навіть сильніше, ніж безпосередня пропаганда, оскільки сприймаються як «нейтральна» інформація.

Переклад у контексті інформаційної війни часто стає «мовною зброєю» для зміни громадської думки, зокрема, в соціальних мережах, на новинних сайтах та інших медіаресурсах. Швидке поширення новин і заголовків, які є перекладами з інших мов, дозволяє створювати миттєвий вплив на широку аудиторію, не завжди забезпечуючи точність переданої інформації. У випадках, коли переклад є неточним або навмисно зміненим, результатом може стати суттєве викривлення змісту, що впливає на громадську свідомість і викликає певні настрої серед людей [1, с. 302].

Нейтралізація – це процес позбавлення оригінального тексту його емоційного забарвлення. Приклад значної нейтралізації можна побачити у перекладі виступу генерального секретаря НАТО «*Today, I can confirm that North Korean troops have been sent to Russia, and North Korean military units have been deployed to the Kursk region. The deployment of North Korean troops represents one – a significant escalation in the DPRK case ongoing involvement in Russia's illegal war. Two – yet another breach of a UN Security Council resolutions. And three – a dangerous expansion of Russia's war, Rutte said*» [7]. Переклад: «Сьогодні я можу підтвердити, що північнокорейські військові були відправлені у Росію і північнокорейські підрозділи задіяні у Курській області... Це значна ескалація в триваючій залученості КНДР у протиправну війну Росії. Це ще одне порушення Резолюції Радбезу ООН. По-третє, це небезпечне розширення війни РФ – заявив Рютте» [3].

В оригіналі використовуються фрази з вираженим оцінним характером, наприклад: «significant escalation», «dangerous expansion». В українському перекладі ці фрази збережено, але тон менш емоційний: «значна ескалація», «небезпечне розширення». Оригінал розрізняє «troops» (війська) і «military units» (військові підрозділи), підкреслюючи різні рівні організації армії. У перекладі обидва поняття об'єднано під загальним «військові», що спрощує сприйняття, але водночас втрачає деталізацію. В оригіналі використано активну форму дієслів: «represents a significant escalation», «represents yet another breach». У перекладі ці структури збережені у відносно нейтральному вигляді, наприклад: «це значна ескалація», «це ще одне порушення» – менш активні формулювання, які зменшують акцент на діях та їх наслідках. Це зменшує гостроту та оцінний характер оригінального тексту, змінюючи його вплив на цільову аудиторію.

Отже, переклад як знаряддя маніпуляції стає особливо актуальним у контексті масових медіа. Журналісти часто адаптують перекладені тексти до культурних особливостей своєї аудиторії, і під час цього адаптаційного процесу відбувається відсів важливих деталей або ж змінюється їхня значущість. Наприклад, перекладаючи політичні заяви іноземних лідерів або міжнародні новини, журналісти можуть використовувати певні слова, які відповідають настроям місцевої аудиторії. Це може викликати в аудиторії відчуття національної гордості або ж, навпаки, посилювати тривожні настрої, що змінює сприйняття політичних подій.

В умовах сучасного інформаційного суспільства, коли кожен текст, включно з перекладеним, може миттєво поширюватися через соціальні мережі та інші цифрові платформи, значення перекладацьких маніпуляцій стає ще більш відчутним. Інтернет дозволяє дезінформації поширюватися зі швидкістю, яка раніше була недосяжною, що робить переклад важливим фактором інформаційної безпеки. Саме тому знання та розуміння таких маніпуляцій є ключовими для розвитку медіа-грамотності та захисту громадськості від деструктивного впливу.

Таким чином, переклад як засіб мовних маніпуляцій виступає потужним інструментом, який впливає на формування громадської думки в різних культурних та соціальних контекстах. З одного боку, переклад забезпечує доступ до інформації з усього світу, але з іншого — його неправдива або спотворена інтерпретація може стати «зброєю» в руках тих, хто має на меті маніпулювати суспільною свідомістю. Враховуючи ці виклики, важливо підвищувати рівень критичного мислення серед аудиторії та вивчати способи запобігання перекладацьким маніпуляціям для підтримки об'єктивності та прозорості в сучасних комунікаціях.

Список використаних джерел

1. Богуш Л.А. Вплив медіа на формування громадської думки у світі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Том 32 (71). № 1. Ч. 3. С. 299-305.
2. ТСН. (2021) Розмова Путіна та Байдена визначить, чи залишиться Україна незалежною — NYT. URL: <https://tsn.ua/politika/rozmova-putina-ta-baydena-viznachit-chi-zalishitsya-ukrayina-nezalezhnoyu-nyt-1927027.html> (дата звернення 08.11.2024).
3. Українська правда. НАТО підтверджує присутність солдат КНДР у Курській області РФ. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/10/28/7481734/> (дата звернення 18.11.2024).
4. Чік Л. Засоби мовного маніпулювання у сучасних ЗМІ. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки*. 2015. № 5. С. 121-123.
5. Russia could seize Kyiv in days and cause 50,000 civilian casualties in Ukraine, U.S. assessments find. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/06/ukraine-russia-military-putin/> (дата звернення 10.11.2024).
6. The New York Times. (2021) Biden Expected to Offer Warnings and Alternatives in Call With Putin. URL: <https://www.nytimes.com/2021/12/06/us/politics/biden-putin-call-ukraine.html> (дата звернення 13.11.2024).
7. Ukrainska Pravda. NATO Secretary General confirms presence of North Korean military in Kursk Oblast. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/10/28/7481734/> (дата звернення 18.11.2024).